

Datum

2020-02-06

Vår referens

Lotta Fröding

Utvecklingssekreterare

lotta.froding@malmö.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Utbildningsdepartementet - För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering - Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18) STK-2019-1584

Sammanfattning

Regeringen beslutade i maj 2018 att kartlägga behov av åtgärder när det gäller undervisningen i modersmål och studiehandledningen på modersmål i grundskolan. Utredningen har i sitt direktiv givits två konkreta uppdrag att utreda:

- Modersmålsundervisningen
- Studiehandledning på modersmål

Båda med syfte att förbättra elevernas studieresultat.

Grundskolenämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har yttrat sig och ställer sig i stort positiva till elevers förstärkta rätt gällande modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Utbildningsdepartementet.

Beslutsunderlag

- Remiss från Utbildningsdepartementet - För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering - Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18)
- För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering - Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 200217 För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering
- Förslag till yttrande - För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering
- Grundskolenämnden beslut 200122 § 1 med Reservation (SD)
- Remissvar från grundskolenämnden
- Remissvar från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslut 200131 § 9 med Reservation (SD)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-02-17

Kommunstyrelsen 2020-03-04

Beslutet skickas till

Utbildningsdepartementet

Grundskolenämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Ärendet

Regeringen beslutade i maj 2018 att kartlägga behov av åtgärder när det gäller undervisningen i modersmål och studiehandledningen på modersmål i grundskolan. Utredningen har i sitt direktiv givits två konkreta uppdrag att utreda:

Modersmålsundervisningen - bland annat kartlägga tillgången till och organisationen av modersmålsundervisningen, analysera i vilken utsträckning elever påbörjar och fullföljer studier i ämnet modersmål, och analysera vilka faktorer som eventuellt påverkar deltagandet. Utredningen ska överväga och vid behov föreslå åtgärder inom ramen för undervisningen i modersmål som syftar till att förbättra elevernas studieresultat.

Studiehandledningen på modersmål - kartlägga tillgången till, organisationen av samt deltagandet i studiehandledning på modersmål samt analysera och bedöma om och hur studiehandledning på modersmål förbättrar elevernas studieresultat. Utredningen ska även vid behov föreslå åtgärder inom ramen för studiehandledning på modersmål som syftar till att förbättra elevernas studieresultat.

Remissinstansernas yttrandenGrundskolenämnden

Nämnden instämmer i alla betänkandets förslag och rekommendationer förutom förslaget som syftar till att inte införa några särskilda behörighetskrav för att arbeta som studiehandledare. Studiehandledning på modersmålet är en viktig pedagogisk uppgift som kräver goda kunskaper om det svenska skolsystemet som i det svenska språket. Nämnden menar även att studiehandledare inte ska vara en egen yrkesbefattning utan vara en del i modersmållärares uppdrag.

(SD) har lämnat reservation.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Nämnden ställer sig positiv till elevers förstärkta rätt till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. Nämnden anser dock att det vore önskvärt med en djupgående beskrivning och analys av modersmålsämnets ställning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan då skolformerna berörs av förslag och bedömningar som lämnas i utredningen.

(SD) har lämnat reservation.

Utredningens förslag och bedömningar i korthet

ModersmålÄmnet modersmål ska regleras i timplanerna

Den minsta garanterade undervisningstiden för ämnet modersmål föreslås vara 324 timmar i grundskolan och grundsärskolan och ska fördelas jämnt över de tre stadierna. Det ska inte vara möjligt att anordna undervisning i ämnet modersmål som språkval i grundskolan och specialskolan, som elevens val, inom ramen för skolans val, eller utanför den garanterade undervisningstiden.

Regeringen bör överväga att reglera en rätt till modersmålsundervisning i förskoleklassen.

Huvudmannens skyldighet att anordna undervisning i ämnet modersmål ska inte vara begränsad till sju läsår

Utredningen föreslår begränsningen i huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning sammanlagt högst sju läsår under elevens skoltid, ska under alla förhållanden upphävas. Genom förslaget blir huvudmannen skyldig att, erbjuda undervisningen i ämnet modersmål under hela elevens skoltid.

Antalet deltagande elever ska inte begränsa huvudmannens skyldighet att anordna undervisning i ämnet modersmål

Bestämmelsen om att en huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk endast om minst fem elever, föreslås tas bort för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan.

Bestämmelsen om att det ska finnas en lämplig lärare för att huvudmannen ska vara skyldig att anordna undervisningen i ämnet modersmål, ska vara kvar.

Elever ska kunna få modersmålsundervisning i mer än ett språk

Undervisning i ämnet modersmål föreslås få omfatta mer än ett språk för en elev.

Regeringen bör överväga att detta även ska gälla för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Ämnet modersmål ska fortsatt vara ett frivilligt ämne

Ämnet modersmål ska även fortsättningsvis vara ett frivilligt ämne i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Har eleven påbörjat studier i ämnet modersmål råder skolplikt under det pågående läsåret på samma sätt som för övriga skolämnen.

Uppdrag till Skolverket om att ta fram underlag för bedömning av grundläggande kunskaper i språket

Statens skolverk bör ges i uppdrag att ta fram ett ramverk för hur bedömningen av en elevs grundläggande kunskaper i ett modersmål kan göras.

Studiehandledning på modersmåletFörstärkt rätt till studiehandledning på modersmål för nyanlända elever

En nyanländ elev som har tagits emot inom skolväsendet i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart obehövt.

Uppdrag till Skolverket om studiehandledning på modersmålet

Statens skolverk bör ges i uppdrag att samordna och driva utvecklingen av studiehandledning på

modersmålet.

Särskilt om studiehandledare

Några särskilda behörighetskrav för att arbeta som studiehandledare på modersmål ska inte införas. Huvudmannen bör se till att den som arbetar som studiehandledare deltar i kontinuerliga kompetensutvecklande insatser.

Fjärrundervisningen bör utvecklas

Skolförfattningarnas reglering om under vilka förutsättningar fjärrundervisning är tillåten ska inte ändras. Huvudmän bör verka för att i större utsträckning nyttja möjligheterna till fjärrundervisning för att tillgängliggöra såväl undervisning i ämnet modersmål som studiehandledning på modersmål.

Utredningens rekommendationer om att stärka och utveckla lärarförsörjningen i ämnet modersmål

- En mer flexibel grundlärarexamen samt ändrade krav för behörighet att undervisa i ämnet modersmål.
- Utbildningar i fler språk måste tillförsäkras.
- Kravet på språket som modersmål bör ändras.
- Lärare i ämnet modersmål bör anställas som adjungerade adjunkter.
- Forskarskola för lärare i ämnet modersmål bör inrättas.
- Behov av en långsiktig, sammanhållen och hållbar kompetensförsörjningsstrategi för verksamma modersmållärare.
- Undantaget från kravet på legitimation och behörighet för lärare i ämnet modersmål bör ses över.

Konsekvenser av förslagen enligt utredningen

För att inte riskera att urholka ämnets kvalitet och strida mot de övriga förslagens syften, nämligen att höja kvaliteten i verksamheten anser utredningen att bestämmelsen om skyldigheten att anordna undervisning endast om det finns en lämplig lärare bör behållas. Fjärrundervisning kan vara en möjlighet om ingen lärare går att finna inom huvudmannens organisation. Det är dock inte rimligt att avkräva samtliga skolor den infrastruktur som fjärrundervisning implicerar.

Skolhuvudmannens kostnader föreslås finansieras genom en samordning av de resurser som anslagits till utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet. Anslaget får bland annat användas för utgifter för att främja utvecklingen av skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet samt för insatser som syftar till att minska skolsegregation.

Förslagen kommer att gynna både pojkar och flickor och deras rätt till likvärdig tillgång till utbildning. Deltagandet i modersmålsundervisningen har gynnsamma effekter på elevernas studieresultat. Eftersom pojkar generellt sett och i synnerhet bland utrikesfödda, har lägre skolprestationer än flickor, bedömer utredningen att den ökade deltagandegraden kan komma att positivt påverka pojkarnas måluppfyllelse och studieresultat. Då ämnet modersmål föreslås regleras i de nationella timplanerna för grundskolan och motsvarande skolformer kommer undervisningen att knytas närmare övrig undervisning, vilket kan ha positiva effekter på pojkars deltagande i de senare årskurserna. Utredningen har erfarit att flickor avstår från deltagandet om

undervisningen anordnas sent efter att den ordinarie skoldagen är avslutad. Om undervisningen anordnas inom den garanterade undervisningstiden och att eleverna så långt som möjligt får sammanhållna skoldagar, bedöms att även flickors möjligheter att delta i modersmålsundervisningen kommer att påverkas på ett gynnsamt sätt.

Stadskontorets bedömning och förslag till yttrande

Sammantaget ställer sig stadskontoret positivt till betänkandets förslag och rekommendationer, dock ej till förslaget om att inte införa behörighetskrav för att arbeta med studiehandledning på modersmål.

Synpunkter och kommentarer på betänkandet *Flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål* (SOU 2019:18), lämnas i förslag till yttrande.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Eva Marie Tancred Utvecklingssekreterare

Andreas Norbrant Stadsdirektör